

EN VÄN PÅ RECEPT

Att ha en kontaktperson för att förhindra social isolering är en rättighet enligt lag. Men hittills är det inte särskilt många äldre som fått ta del av den möjligheten. Det vill man i Göteborg ändra på med hjälp av projektet Seniorvän.

TEXT ULRIKA PALMCRANTZ FOTO SOFIA SABEL

- VI HAR 20 ÅRS ERFARENHET av att hitta kontaktpersoner och matcha ihop dem med behövande. Under åren har vi sett vilken betydelse det har för andra socialt isolerade. Men varför använder man det i så liten grad för äldre?

Det säger Agneta Rapp som är projektledare och arbetar på Göteborgs Föreningscenter. Hon och projektkoordinator Suzanne Selin arbetar nu för att få ihop ensamma äldre med kontaktpersoner.

Idén tog fart när Suzanne läste en artikel där Anna Starbrink och Barbro Westerholm efterlyste social aktivitet på recept för äldre som kände sig ensamma.

– Men de recepten finns ju redan! säger Suzanne Selin.

PROJEKTET SENIORVÄN kommer att pågå i tre år och är finansierat av Allmänna arvsfonden. Syftet är framför allt att uppmärksamma och informera om att det finns en lagreglerad insats som heter Kontaktperson.

– Vi vill att även äldre ska få ta del av det här i större utsträckning eftersom vi har sett vilken skillnad det kan göra för andra. Men efter 65 år det äldreomsorgen som tar hand om alla insatser och de använder sig väldigt

lite av den här möjligheten. Det är bara runt 1 500 personer över 65 i hela Sverige som har kontaktperson. När man tänker på att det är 1,7 miljoner som är över 65 år det ingen stor procent. Särskilt som många av dem uppgett att de känner sig isolerade, säger Agneta.

ÄR MAN över 65 år faller man under SOL (Socialtjänstlagen), är man under 65 år finns det ytterligare en lag, LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

En stor skillnad mellan dessa lagar är att en person som omfattas av LSS ska garanteras "goda levnadsvillkor" medan den som faller under SOL får nöja sig med en "skälig levnadsnivå".

– I LSS ingår kontaktperson i rättigheterna. Det gör det inte i SOL, säger Agneta. Faller du under SOL, vilket du gör som äldre, kan kommunen hävda att de har en träffpunkt och det inte behövs någon kontaktperson.

– Men det är inte alla som går till

träffpunkten. Precis som alla ungdomar inte går till ungdomsgården, flikar Suzanne in.

I uppstarten av projektet har de pratat med flera kunniga personer, bland andra geriatriskprofessorn Yngve Gustafson. Han menade att för att det ska ha effekt med en kontaktperson krävs kontinuitet och varaktighet. Från hemtjänst kan det komma olika personer hela tiden och då etableras ingen relation.

Agneta Rapp och Suzanne Selin. **PROJEKTET** påbörjades för ett år sedan,

men pandemin satte käppar i hjulet. Först nu har de kommit igång på riktigt. Flera "par" har nu matchats ihop och börjat umgås kontinuerligt. Kontaktpersonen får ersättning av kommunen. För den äldre kostar det ingenting.

– Ersättningen till kontaktpersonen är viktig – det handlar inte om ideell verksamhet utan om en kommunal insats, säger Agneta Rapp.

PROJEKT SENIORVÄN – KONTAKTPERSON FÖR ÄLDRE

* Göteborgs Föreningscenter håller i projektet som är finansierat av Arvsfonden.

* Syftet är att uppmärksamma och informera om den lagreglerade insatsen Kontaktperson som hittills inte i någon stor utsträckning kommit äldre till gagn.

Det finns en bonuseffekt också, påpekar hon, och det är att även kontaktpersonen mår bra av att få göra en insats och dessutom få ersättning för den.

– Det finns en rapport från England där man jobbade väldigt metodiskt och strukturerat för att motverka ensamhet i en viss stad. Genom det lyckades de få ner akutinläggningarna på sjukhusen med 15 procent. Vi tror att en sån här verksamhet kan leda till besparingar för samhället, rent ekonomiskt. Det kanske inte behövs lika mycket insatser från hemtjänst om man har en kontaktperson, säger Agneta.

SUZANNE BERÄTTAR att en av kontaktpersonerna nyligen berättade för henne att hen suttit på sjukhuset hela kvällen med "sin" äldre.

– Personen i fråga hade angett sin kontaktperson som närmast anhörig. Man blir en viktig person i en annan människas liv genom det här, säger Suzanne.

Hon tycker att drömmen vore att man redan på vårdcentralen fångade upp dem som kanske egentligen är mer ensamma än sjuka och till dem skrev ut social aktivitet på recept.

– Vi vill att det här ska vara ett verktyg till. Som det nu är finns bara hemtjänst och ledsagning. Det här kan vara ett bra komplement, säger Suzanne.

Ann-Sofi (t v) och Gunilla ses var fjortonde dag. Men Gunilla vill gärna oftare.

Ann-Sofi och Gunilla

ATT GUNILLA tagit sig in till ett kafé i centrum av Göteborg hör inte till vanligheterna.

Olika omständigheter har gjort att hon inte varit ute så mycket på sistone. Hon har nyligen flyttat och har inte känt sig hemma i det nya kvarteret.

Dessutom är det en loftgång där som skrämmer lite. Men nu har hon Ann-Sofi som både ringer och kommer. En stor trygghet.

– Hon brukar ringa dagen innan hon ska komma och det är så skönt. Då vet jag ju att nu kommer hon snart. Det förgyller min dag, säger Gunilla och ler stort.

Gunilla berättar att hon gillar att gå i affärer, särskilt second hand-affärer. Så det ska hon och Ann-Sofi börja göra

snart, utforska lite nya ställen.

– Det viktigaste är att vi bygger upp en relation så att Gunilla känner sig trygg med mig och vågar dryfta det mesta med mig. Och det har vi ju nu, Gunilla, en bra relation?

– Ja, det har vi verkligen!

En bricka med två koppar kaffe levereras till deras bord och Gunilla tittar förtjust på sin cappuccino.

– Titta, jag fick ett fint hjärta på mitt kaffe. Fick du också det?

– Nej, jag har bara vanligt bryggkaffe, säger Ann-Sofi.

GUNILLA SER SIG omkring i kaféet och upptäcker att det står böcker i hyllorna lite här och var. Dem skulle hon gärna vilja ta sig en titt på innan de åker hem.

– Kan man inte skjuta upp taxin hem lite, undrar hon.

– Det är lite sent att ändra nu tror jag, säger Ann-Sofi. Men vi hinner gå runt och titta. Vi har tid kvar.

Gunilla ser nöjd ut. Det blev en bra utflykt idag. Som nog gav mersmak till att hitta på mer framöver.

Jag skulle nog
våga säga allt
till dig.

Gunilla

Att gå på promenad med Monika är bland det roligaste Reine vet. Mest för pratets skull.

Monika och Reine

FÖRSTA GÅNGEN Reine skulle träffa sin kontaktperson Monika slutade det med att hon ramlade och gjorde illa foten.

– Han fick sitta med mig och vänta på ambulansen, säger Monika och skrattar åt minnet.

För ett roligt minne är vad det blivit nu. Även om det var lite besvärligt när det hände. Det blev Reine som fick hjälpa Monika i stället för tvärtom.

Nu ses de varannan vecka. Mest fikar de, förutom när de är ute och går med Monikas stora hund, en rhodesian ridgeback vid namn Harley.

– Så väldans långt kommer vi ju inte, Reine har sin rullator och jag har hunden. Men trevligt har vi, säger Monika.

Reine fick veta av socialtjänsten att det fanns möjlighet för honom att få en kontaktperson. Hans sociala liv hade blivit ordentligt lidande sedan han fick en stroke för två år sedan.

– Det lät bra tyckte jag och sa ja direkt. Jag har ju hemtjänst också men det är olika personer nästan varje gång och väldigt olika kompetens på dem.

REINE BERÄTTAR GÄRNA om alla resor han gjort tidigare i livet. 96 länder har han varit i, 77 gånger i USA. Som flygplatsanställd hade han bra rabatter.

Men sen stroke slog till har allt förändrats. Nu behöver han hjälp från hemtjänst och det är svårt att ta sig ut eftersom han bor två trappor upp utan hiss.

Jag var helt säker på att jag skulle bli sittande där. Reine

– Jag var helt säker på att jag skulle bli sittande där, säger han.

Men så blev han erbjuden en kontaktperson och nu har Monika blivit som en vän. Hon var med på hans födelsedagsfirande för ett tag sen.

– Ja, då träffade jag ju din bror, ni var ganska lika tycker jag, säger Monika.

– Brorsan har ju en till hund nu också, säger Reine.

– Ja, jag kanske kan skicka dit min hund om jag ska bort någon gång, säger Monika och ler.

REINE GLÖMMER NÄSTAN bort att äta smörgåsen och dricka kaffet som står på bordet framför honom. Det är så mycket han vill berätta, så mycket att prata om.

Som tur är träffas ju han och Monika ganska ofta nu för tiden. Det gör timmarna i lägenheten lättare att bära. ●